

עירובין עט

משה שווערד

1. תוספות עירובין דף עט/א

מאן תנא אהלות ר' יוסי היא - אע"פ שלא היה יודע ברייתא זו דקא מייתי יודע היה שרבי יוסי דיבר על ההיא משנה דאהלות ...

2. ספר מגדים חדשים

טומאה אשבת קרמית כו'. נטו"מ מנחם אלעזר ח"ד (סימן לד) הקשה, דלאן משמע טומאה לא חמירי להו לאינשי כ"כ, והלא כיומא (כג ח) אמרינן ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים, ומבואר דטומאת וטהרת כלים חמירא להו הרבה, והוי כהך דהכא בעירובין דמירי לענין כלים שהיו צבים המת אם נטמאו כשמלאו עפר או סבן. וכחז דלא קשיא, דהא מסקינן התם דשפ"ד זיל גביהו, וטהרת כלים כדקאי קאי ע"ש. ולענ"ד נק"מ, דהנה מה שדייק המנחם אלעזר

3. רש"י עירובין דף עט/א

שלא יתן - בידים לתוך קופתו, דלמא שקיל טובא וממעיט ליה מעשרה, וקא מטלטל בחצר האוסרת, ומאכילין דקתני במתניתין שהבהמה באה ואוכלת, והתם לא חיישינן דלמא ממעיט. דבהמה קלי קלי אכלה, לישנא אחרינא לא יתן לתוך קופתו משום דמוקצה מאתמול למחיצה זו:

4. רשב"א על עירובין דף עט/א

גמ' אמר רב הונא ובלבד שלא יתן בתוך קופתו. פי' גזירה דלמא מפחית ולא מינכרא ליה מלתא ואתי לטלטולי בחצר וכדאיתא בסמוך. וא"ת ומאי חששא שבת הואיל והותרה הותרה, רב הונא גופיה אית ליה הכין בפ"ק (יז, א). [1] תירץ הראב"ד ז"ל דמכל מקום צריך ליזהר שלא יבא לידי כך. ומסתברא לי דלאו משום דלמא יפחות משחשיכה קאמר, אלא לומר שהוא מקצה אותו כל בין השמשות כדי שלא יפחת שלא מדעת בבין השמשות ושבת לא הותרה. אלא דאכתי קשיא לי דמכל מקום מכי חשיכה יתן אפי' לתוך קופתו הואיל וכבר הותרה שבת. ואי אפשר לומר משום מגו דאתקצאי לבין השמשות, דהא קיימא לן בכולה שבת כר' שמעון. ור' שמעון לית ליה אלא בדבר שהוקצה למצותו והוקצה לאיסורו. ואי נמי בגרוגרות וצימוקין כדאיתא בפ' כירה (שבת מה, א). [2] וי"ל דשאני הכא דכיון שהיקצה אותו משום דלמא מפחית ואצטריך ליה למיהוי ליה כותל להתייר חצרו, הויה ליה מחיצה המתרת בין השמשות, וכל בין השמשות אסור ליתן לתוך קופתו משום סתירת אהל, וכיון דבין השמשות אסור משום סתירת אהל כולי שבת נמי אסור לסתרו דאהל הוא, דאיסור אהל שבו להיכך הלך, כנ"ל:

5. ריטב"א על מסכת עירובין דף עט/א

שם אמר רב הונא ובלבד וכו' פרש"י ז"ל דחיישינן פן יטול הרבה וימעט גובה המחיצה מעשרה ולא אדעתייהו ואנן קי"ל שאם נתמעט שהם אסורין עד שיערבו ביחד אבל בבהמה ליכא למיחש להכי דקלי קלי הוא דשקלה א"נ משום דה"ל מוקצה מאתמול למחיצה זו וה"ל אהל ומחיצה וכיון שכן ה"ל מוקצה מחמת איסור והיינו דפרוכי' ליה דא"כ אפי' להעמיד בהמתו עליו היה לנו לאסור כאידך דרב הונא ואלו במתני' קתני מאכילין זה מכאן וזה מהדרי' דמתני' לא שרי אלא לאוקמי' באנפא דאזלא ואכלה ולהא קרי מאכילין. וא"ת א"כ היכי קאמר רב הונא לא יתן בתוך קופתו דמשמע דנתינה אסורה אבל העמדה שריא וי"ל דרב הונא סוף טעמא נקט כי הנתינה בידים אסורה דה"ל מוקצה וממילא שמעינן דכל שהנתינה אסורה ה"ה להעמדה שמא יתן בידים וכאידך מימרא דהתם וא"ת למה לא יתן לתוך קופתו בתוך השבת שהרי לרב הונא אע"פ שנתמעטה המחיצה בשבת אין בכך כלום דהא אמר [רב הונא] (רבה) בפ"ק דשבת דהואיל והותרה הותרה [3] וי"ל דחיישי' לשבתות אחרים דלא מסקי אדעתייהו [2] א"נ כיון דאתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא ואפילו לר"ש דלית ליה מגו אלא בדבר שהוקצה למצותו והוקצה לאיסורו וא"נ בגרוגרות וצימוקים כדאיתא בפ' כירה שאני הכא דכיון דאיתסר בין השמשות משום סתירת מחיצה הרי חל עליה בבין השמשות שם מחיצה ושם אהל וכיון שכן כשותר ממנה בשבת ה"ל כשותר אהל ומחיצה דאיסור אהל שבו להיכך הלך כן תירץ מורינן הרשב"א שיחיה:

[4]

ואולם דעת רבינו יונתן ז"ל במשנה כאן, לאפי' נתמעט בשבת נאקרים שניהם ולא אמרי' הואיל והותרה הותרה אלא בעירוב ולא במחילה והי' כמבוי שמיטלה קורתו או לחיי' דבליחנהו למחילות לא אמרי' הותרה הותרה, וכבר הקשה עליו בגאון מהגמ' לקמן הנ"ל דמבואר להדיא דנתמעט בשבת אמרי' הואיל והותרה הותרה, ועיי"ש שהביא מהחוס' והרא"ש לעיל סופ"ק דלא דמי למבוי שמיטל קורתו דהתם הי' מחילה ממש אמרי' דבליחנהו למחילות לא אמרי' הותרה משא"כ הכא במחילה שבין צ' תצירות לא הי' במחילה ממש וספיר אמרי' הואיל והותרה הותרה לכו"ע, וכן ע"י במאירי, ומיהו צ"אור זרוע" (ויין בהערה על הריטב"א) כתב צהא דמוקי

7. חזון איש |או"ח סימן פז אות ב|

[5]

(3) רא"ש פ"ח סי' ו', אם חזר לניתו בשבת י"א שאוסר כ"י נראה דטעם פלוגתאן צהא דאמר ע"א אי דמת כגד משחשיכה וצא אחר והחזיק אינו אוסר משום שבוחר למקלף שבת, אבל אם מת כגד מצטוד יום אפי"ג דבחזיק אחר משחשיכה אוסר ופרש"י דנמלאת רשות זו תלוי' ועומדת ולא הי' בותר למקלף שבת, ודעת הרא"ש דבטיק' תלוי בשכית ולא שכית, ויגב שבת כדב"ק שיצוא אחד ויחזיק, וכן בעכו"מ שכית שיצוא בשבת, וכן בחזר כמצטל דבחזיק אמרי' דלא הכיט מלבו, אבל נסתם הפתח או ניטל קורתו דאמר ע"י דבוחר למקלף שבת בותר לכל בשבת לא שכית, וכן בלאחד מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק דאמר ע"י דמשחשיכה אינו אוסר, משום דלא שכית, ועפ"ז כתבו בכה"י בתו' ס"ו אי דאם הי' גוסס ציב"ש אוסר דמיתתו אפי"ג

(3) דעירב, חגל דעת הריטב"א [ש"ס נראה דכ"י מקום שאדם עושה מעשה לא אמרי' הואיל והותרה כיון דצידו לאסור בכל שעה, והנכ"ך כשחזר ישראל בשבת אוסר, ולפי"ז כשמת אחד מבני חצר אפי"ג דכ"י גוסס ציב"ש אמרי' הואיל והותרה, וכן נראה דהא סתמא תיבא משחשיכה אינו אוסר ומשמע אף נחלה חלויה אפי"ג דע"כ הי' גוסס ציב"ש, וכן כל הפוסקים לא חלקו צוה, וכן צבטיא דיורש לא הזכירו דמש"ל גם בעירב, וכי"כ בסי' מ"ב סי' שפ"א צבס ע"א, [מיהו לדעת הרא"ש דתלוי בשכית למסתור בשבת אפי"ג לחלק בין גוסס לאחא בשבת].

8. שו"ע אורח חיים - סימן שעב

(יט) גדיש של תבן שבין שתי חצרות, אם הוא גבוה עשרה כל א' מערב לעצמו; נתמעט בחול מעשרה, צריכים לערב ביחד. ובעוד שלא נתמעט, אסור לשום א' מהם ליתן מן התבן לתוך קופתו בשבת להאכילה לבהמתו; ואפילו להעמידה שם כדי שתאכל אסור, אבל יכול לעמוד בפניה כדי שלא יהא לה דרך לנטות אלא לשם. ולהרא"ש, אפילו בחול אסור ליתן ממנו לקופתו, וכן להעמיד הבהמה בידים. ...

9. משנה ברורה סימן שעב

(קלה) נתמעט בחול - אבל נתמעט בשבת (צד) כיון שהותרה בתחילת כניסת השבת הותרה: (קלז) לתוך קופתו בשבת - דחיישינו (צו) דלמא שקיל טובא וממעט ליה מי"ט וקאתי לטלטל בחצר ואע"ג דבשבת זו מותר מדינא דהואיל והותרה הותרה (צז) חיישינו שמא יבוא לטלטל גם בשבת הבאה וי"א דהטעם הוא משום דהאי תבן (צח) מוקצה הוא מאתמול למחיצה זו ואסור לטלטלו:

10. תוספות מסכת שבת דף קכב עמוד א

מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים בשבת - כדדרש"י במכילתין למען ינוח שורך וחמורך וגו' יכול לא יניחנו תולש לא יניחנו עוקר ת"ל למען ינוח ואין זה נוה אלא צער. ר"ת.

• ביאור הגר"א אורח חיים סימן שה סעיף כג

כיון שלא. כמ"ש בסי' ש"ד ס"א בעבד וע' תוס' (קכ"ג) [קכ"ב] א' ד"ה מעמיד כו' והטעם כיון שאין המלאכה נעשית בשבילו רק בשבילה:

• חזון איש (או"ח לו:א)

מיהו במלאכה שפיקרה נכחו אינו חייב על מעשה בהמחו דכח אמרו שבת קכ"ב ה' מעמיד אדם את בהמחו ע"ג עשבים בשבת אפי"ג דלענין נזקין מעמיד חשיב אדם המחיק לדעת הרשב"א [ע"י ז"ק ס"ו ה' סק"ז] אלא דבמזיק שנאוי לפני המקום הנזק ובשבת שנאוי לפני המקום עורח האדם במלאכה חול וכמש"כ לט"ל, ומיהו צעיקר המלאכה כ', חייב על ראשית גרמו, ונראה דהזורט ע"י שורים בשבועות חייב דכרי מפילה שורים הוא הנהגת הזריטה כדאמר ב"מ ק"ה ב'.

11. תוספות רא"ש על עירובין דף ע"ב/ב

דכל פחות מג' כלבוד דאמי. ואביי לא בעי לשנויי הכי משום דקשיא ליה נתמעט מי', אי נמי אע"ג דבעלמא מהני לבוד הכא לא מהני דמחיצות שאין מגיעות לתקרה נמי לא מהני הכא:

12. תוספות עירובין דף ע"ב/ב

שמע מינה דדורין הבאין בשבת אסורין - יש דדורין הבאין בשבת שאסורין כגון ישראל וגר ששרויין בדירה אחת ומת גר מבעוד יום כדאמר בפרק הדר (לעיל דף ע:). והכא בדדורין הבאין בשבת על ידי נפילת מחיצה שבין שתי חצירות איירי [דפליגי ביה רב ושמואל] ומיבעייה ליה לרב אושעיא בפרק כל גגות (לקמן דף צג:):

13. תוספות עירובין דף ע"ב/ב

ואיבעית אימא לעולם תרתי - פי' בקונטרס ולענין היתר חבירו בחדא סגי מיהו לדידיה בעי למיעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי והוא הדין דסבירא ליה להאי תנא בכל מבטלין רשות דצריך לנעול וקצת תימה באנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב היאך יכנס ויצא אם לא דרך חצר אם צריך לנעילת דלת ושמא י"ל דבעי נעילת דלת ובשעה שיצטרך להיכנס ולצאת יפתח וינעול אחר כך וקצת נראה דדווקא הכא צריך נעילת דלת שעד עתה הורגלו לטלטל בלא שום עירוב שהיה תבן מפסיק ואיכא למיחש כדאמר כיון דדש ביה אתי לטלטולי אבל באנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ולא הורגל לטלטל באותה חצר אלא על ידי עירוב או ביטול רשות הלכך לא בעי נעילת דלת ונראה דהכא נמי לא בעו לנעילת דלת אלא שבת ראשונה שאחר המיעוט כיון שבשבת שעברה היו מטלטלין שם בלא עירוב ובלא ביטול רשות אבל לשבת אחרת לא יצטרכו עוד לנעול דאין סברא שעד לעולם יהא צריך נעילה ולא נשוה אותו לשאר ביטול בשביל שהיתה שם מחיצה מפסקת פעם אחת ...

14. ספר מגדים חדשים

בגוב של תבן שבין שני תחומי שבת כו' לר"ע דאמר תחומין דאורייתא כו'. המג"א (סימן מד סק"א) הביא מחלוקת מהלכ"ח ומהר"ם אלשקר, אי גם תחומי כלים הוא מדאורייתא ע"ש, ובשו"ת עמודי אור (סימן יד אות יח) כתב דמשמעין מחנאך דגם תחומי כלים דאורייתא לר"ע, וכתב דאין לפרש דלא חיישינן דילמא האדם ימשך וילא חוק לתחום, דלא משמע לישנא הכי ע"ש. והנה כנר העיר בזה הריעב"א

כאן, וכתב בלמח לפרש כן מהו דתימא ליחוש דילמא לא ראמי אנפשיה ונפיק מחוק לתחום כדי להביא אצלו ע"ש. וע"י אע"פ דמנחת חינוך (סוף מנחה כד). וע"ש בשו"ת בית יצחק האו"ח (סימן לו בשולי המכתב), שהעיר ג"כ מאן ע"ד הלכ"ח ע"ש, ולא ראה דברי הריעב"א.

15. ריטב"א על מסכת עירובין דף ע"ב/ב

לא צריכה לר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא מ"ד נגזר דילמא אתי לאחלופי קמ"ל כן גרש"י ז"ל. ופיר' הוא ז"ל מהו דתימא נגזר דילמא אתי לאחלופי וליקח מתחום שאינו שלהם וקא עברי דאורייתא ע"כ וק"ל דאפילו לר' עקיבא ליכא איסורא דאורייתא אלא כשיוצא חוץ לתחום אבל לעומד תוך התחום ולהביא מחוץ לתחום תוך ד' אמות אין בו איסור לר' עקיבא יותר מלרבנן לכך נראה לפרש מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאחלופי להביא מחוץ לתחום ולא ראמי אנפשיה ונפיק מחוץ לתחום כדי להביא אצלו וקא עברי דאורייתא:

16. שו"ע אורח חיים - סימן שסו

(ט) אם אחד מבני החצר רוצה ליתן פת בשביל כלם שפיר דמי, ובלבד שיזכנו להם על ידי אחר, וכשזוכה בו צריך להגביהו מן הקרקע טפח, וצריך לזכות לכל בני החצר או המבוי ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך; וי"א שאע"פ שלא יזכה בפירוש למתוספים עליהם, לב ב"ד מתנה עליהם. ואם נתוספו דדורין לאחר שנתמעט העירוב מן השיעור, צריך להוסיף מחמתן:

(י) כשמזכה להם ע"י אחר לא יזכה על ידי בנו ובתו הקטנים, אפילו אם אינם סמוכים על שלחנו, ולא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים; אבל מזכה הוא ע"י בנו ובתו הגדולים, אפי' סמוכים על שלחנו, וע"י עבדו ושפחתו העברים, אפי' הם קטנים, וע"י אשתו אף על פי שהוא מעלה לה מזונות ואפילו אין לה בית בחצר. ויש אומרים שאינו מזכה ע"י בנו ובתו הסמוכים על שלחנו, אפילו הם גדולים, ולא ע"י בתו, אפילו אינה סמוכה על שלחנו, כל זמן שלא בגרה, ולא ע"י אשתו שמעלה לה מזונות או שאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ואפילו יש לה בית בחצר; אבל מזכה ע"י בנו שאינו סמוך על שלחנו, אפילו הוא קטן, וע"י בתו שבגרה ואינה סמוכה על שלחנו, וע"י אשתו שאינו מעלה לה מזונות, אפילו אין לה בית בחצר. ולכתחלה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאפשר: הגה - ובדיעבד סומכין על דברי המיקל בערוך. וכן גדול שיש לו אשה, אע"פ שסמוך על שלחן אביו, מזכין על ידו (הגהות אשרי והגהות סמ"ג וכל בו). ואפילו לכתחלה. ואינו צריך להודיע לאותם שזיכה להם קודם השבת, אלא אם מודיעם בשבת מותר לטלטל (כל בו):

17. ספר מגדים חדשים

<p>ומזכה להן בו. נעמן אימתי מוכה להן, אם קודם הכרעה או אחר הכרעה. כתב המג"א (סימן שסו סק"כ), האר"י היה מערב ואמר הכרעה ואח"כ היה מוכה לבני החצר ע"י אחר, כי כן הדין אחר שיערב נעדרו או חכה לאחרים (הכוונות), וצ"ע דהא נריך להשתמך עצמו עם כל החצר, ואולי קאי על עירוב חבשילין, ומ"ש לבני החצר לאו דוקא, אלא ר"ל לבני העיר ע"ש. ועיין צביאור הלכה שם ובאחרונים שם בצרובה.</p>	<p>ומש"כ המג"א דדברי האר"י קאי על עירוב חבשילין. עיין בר"י יוסף (סימן שצד אומ ב') שהביא מהיד אהרן, שכתב דזה אינו, והביא מספר נתי ומזהו שכתב כן על כל ערב שבת, ועל כרחק דמיייר בעירוני הנירות ע"ש. וכ"כ בליקוטי מהר"ם ח"ב (דף יא ע"א). דהמעין ככתבי האר"י יראה דא"ל לומר כן דקאי על עירוב חבשילין ע"ש. אמנם לא ביארו דברי האר"י ממה שהקשה המג"א, דמה שייך שיערב נעדר, דבעירוני הנירות לא שייך לערב לעצמו כי אם ביחד עם בני החצר.</p>
--	---

18. תוספות עירובין דף עט/ב

צריך להגביה מן הקרקע טפח - מכאן אין להוכיח דהגבהה סגי בטפח דשאני שיתופי מבוואות דרבנן תדע דהא לא קאתי הכא לאשמעינן דין הגבהה בכל מקום:

19. שערין מצויינים בהלכה

✓ צריך להגביה מן הקרקע טפח. כתבו התוס', דאין להוכיח מכאן לענין שאר הגבהות דקנין דסגי בטפח, דשאני הכא דשיתופי מבוואות דרבנן. ועי' ברש"י במס' קידושין (כו. ד"ה חבילי זמורות) דדוקא הגבהה של ג' טפחים הוי הגבהה, דעי"ז נפקא ליה מתורת לבוך, והתוס' שם כתבו, דאין צריך ג' טפחים, וכן כתבו במס' כתובות (לא.). ועי' בהגהות מיימוני (מכירה פ"ב.) [ובשו"ע (חור"מ סי' קצח ס"ג) הובא ב' דעות, יש אומרים דצריך ג' טפחים, יש אומרים דסגי בהגבהה טפח. וכבר כתבנו בקונטרס תורת הלימוד וההוראה (אות יא) דככה"ג הלכה כדעה ב'.

20. שערין מצויינים בהלכה

המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא. כתבו התוס', דלאו דוקא מלא לוגמיו אלא כמלא לוגמיו כו'. ועי' בגמ' לעיל (מ:): המבוכ צריך שיטעום, ופריך וליחביה לינוקא, והוכיחו מזה התוס' במס' פסחים (ק: ד"ה ידי קידוש) דאין צריך שיטעום המקדש עצמו, אלא ה"ה אחר. ועי' בח"י הריטב"א כאן, שהביא פלוגתא אי צריך שיטעום אחד מלא לוגמיו, או די גם בצירוף אחרים. וכן בשו"ע (אור"ח סי' רעא סי"ד) הובא פלוגתא זו. ומי שקשה לו שתיית יין אפשר לסמוך על זה. ועי"ש בביאור הלכה.